

TILL MINNET AV OTTO JÄRTE

INTE FÖRRÄN på ett tämligen sent stadium av sin levnad kom Otto Järte att tillhöra kretsen kring Svensk Tidskrift. När han först blev bekant för en större allmänhet i vårt land genom sin medverkan i den s. k. aktivistboken, sin utslutning ur socialdemokratiska partiet och sitt medarbetarskap i Svensk Lösen föreprädde han en riktning, som i många avseenden stod i direkt motsatsförhållande till dåtidens Svensk Tidskrift. Mats Kihlberg berättar i sin intressanta uppsats »Aktivismens huvudorgan Svensk Lösen» hur en av de sedermera tongivande skribenterna i aktivistorganet, Hjalmar Haralds, på tal om planerna för den nya tidskriften skrev till Pontus Fahlbeck bl a. följande: »Svensk Tidskrift kan ju ha sin uppgift som representant för Stockholmshögern och dess bleksiktighet, om nu detta är en fördel.» Formuleringen är säkerligen symptomatisk för den inställning aktivisterna kring Svensk Lösen hade till den betydligt försiktigare Svensk Tidskrift och flera gånger kom det till öppen polemik mellan de båda organen.

Men när det gällde Otto Järte var motsatsförhållandet mer skenbart än verkligt, trots att det torde ha

varit han själv som formulerat den berömda — eller om man så vill beryktade — frasen om den modiga uppslutningen. Ty för Järte var den modiga uppslutningen, vilken form den nu skulle ta, självfallet aldrig en fråga om att hjälpa Tyskland utan om att lösgöra Finland och åt Sverige återförvärva en ledande ställning i Norden. Det gäller, skrev han i sitt avsnitt av aktivistboken, att »knyta an vid Gustaf Adolfs livsverk, att se de idéer nytändas, som släcktes den blodiga juninatten vid Poltava... och att tio år efter unionsbrottet visa våra nordiska bröder, att Sverige vill göra bot för all svaghet i det förflutna och inviga sig för de framtida värv, som vänta det i Skandinavien».

Ät precis samma tankegång gav Harald Hjärne uttryck i en artikel just i Svensk Tidskrift, där han sökte definiera innebörden av vad han ville kalla en »aktiv neutralitetspolitik». Även för Hjärne var världskrigets väsentliga historiska innebörd den stora kraftmätningen på östfronten. »Tyskarna och deras bundsförvanter kämpa nu för samma mål, som fordom Sverige, övergivet och motarbetat, icke kunde uppnå och som i våra dagar kostar så mycket väldigare ansträngningar

och blodigare offer just i följd av Sveriges nederlag», skrev Hjärne och citerade med gillande Järtes bidrag i aktivistboken. Här möttes alltså de två: Hjärne och hans lärjunge från sekelskiftets Uppsala, Järte, och i tecknet av deras gemensamma historiska helhetssyn enligt vilken Sverige-Finlands viktigaste mission varit och är att värna det allmänuropeiska kulturarvet mot öster kom Järtes och Svensk Tidskrifts politiska uppfattning att utvecklas parallellt till dess att de slutgiltigt möttes.

Det finns i detta sammanhang ingen anledning att orda om Otto Järtes betydelsefulla administrativa insatser, när han vid början av 20-talet hörde till dem, som gav upphov till det bekanta talesättet att Sveriges rike styrdes av ett antal duktiga byråchefer. Inte heller finns det anledning att beröra hans korta men viktiga karriär som riksdagsledamot för högern, även om man inte kan underlåta att beklaga att den man, som varit kronprins i två partier, genom en lumpen intrig skulle betagas lusten att fortsätta sin bana i det konservativa parti, där han behövts så väl och som förvisso icke ägde någon motsvarande politisk begåvning. Men, som Ivar Anderson framhållit i sin minnesartikel om Järte, vad högerpartiet gick miste om, vann Svenska Dagbladet och det är vid Järtes publicistiska gärning det här faller sig naturligt att dröja.

Om Järtes storhet som publicist

fick man helt nyligen en slående påminnelse genom hans märkliga bidrag till festskriften för Georg Andrén: den rapport han skrev till Svenska Dagbladet om sina iakttagelser i Tyskland år 1934 och som nu — i helt oförändrat skick — för första gången offentliggjorts. Rapporten är genomandad av hans kärlek till Tyskland och hans avsky för nazismen, som stultit och förnedrat detta hans Tyskland, den vittnar om en profetisk klarsyn beträffande utvecklingen i Tyskland som få svenskar och framför allt få svenska konservativa den gången kunde berömma sig av, den vittnar om hans brinnande patriotism och starka allmänuropeiska ansvarsmedvetande och den ger prov på hans ovanliga förmåga att med stilistiskt mästerskap och bred kulturell bakgrund ge konkretion åt ett komplicerat historiskt händelseförlopp.

Under 30-talets lopp kom hans intresse alltmer att förskjutas från inrikespolitiken till utrikespolitiken — en utveckling identisk med den som tidigare genomgåts av hans vän och kollega Gustaf Stridsberg — och när det ödesdigra 40-talet inbröt, framstod de bägge som motståndsviljans mest stridbara representanter i konservativ svensk press. Vilken moralisk tillgång Otto Järte genom sina ledare i Svenska Dagbladet under andra världskriget var för den höger, som en gång ratat honom, kan till fullo blott uppskattas om man vet hur långt an-

passningsandan trängt också i det nationellaste av våra partier. Svensk Tidskrift betraktade det följaktligen som en stor heder, när tidskriften efter Otto Järtes avgång från Svenska Dagbladet fick räkna honom bland sina regelbundna redaktionella medarbetare.

För en yngre generation av konservativa akademiker är Otto Järte kanske mest ett namn, ett begrepp som redan börjat bli en legend. Men åtminstone några av dem fick tillfälle att personligen stifta bekantskap med denna legend, sedan Otto Järte i triumf återbördats till Brunkeberg, den politiska klubb han stiftat under aktiviståren och vars eldsjäl han så länge varit. De, som hade tillfälle att höra de två stora föredrag han höll i Brunkeberg efter sin återkomst: det ena om klubbens grundande och de historiskt-politiska och personliga förutsättningarna för dess tillkomst, det andra om hans egna stu-

dieår i Uppsala under intryck av Kant och Hjärne fick minnen för livet — av det rika, levande, spelande, mångfacetterade ingeniet Otto Järte och hans oförlikneliga framställningskonst, pendlande mellan patos, poesi och drastisk kvickhet. När man hört dessa bägge föredrag — högtidsstunder i klubbens historia — vill man bittert beklaga att Otto Järte inte efterlämnat sina minnen. Men han har i gengäld efterlämnat ett minne, som kommer att vårdas ömt av alla som haft förmånen att komma i beröring med honom och detta minne, minnet av Otto Järte, kommer för all framtid att vara en inspirationskälla för svensk konservatism.

Svensk Tidskrift hyllar i Otto Järte inte bara en högt värderad medarbetare utan den svenska konservatismens mest lysande publicist under detta århundrade, ett föredöme att ständigt söka efterlikna.